

Akademický rok 2024/2025

Diplomová práce – posudek oponentky

Jméno a příjmení studenta: Patrícia Čechová

Název práce: Memoria pulvis

Slovní hodnocení:

Posudok diplomovej práce Patrície Čechovej začnem disclaimerom: predkladanú prácu som videla len na obrazovke. Hovorím to hneď na úvod, pretože toto obmedzenie bude chtiac-nechtiac ovplyvňovať moje čítanie diela. Výtvarné umenie považujem za dôležité práve preto, že aj v čase rapidnej virtualizácie ostáva skúsenosťou IRL a potrebuje byť zažité naživo, vo svojom časopriestorovom rozprestieraní, aby sa odhalili všetky jeho aspekty.

Otváram fotky, ktoré mi Patrícia poslala a vidím na nich chúliace sa pavučinkové objekty, kde-tu rozpoznam rameno, možno krivku chrbta. Tvary pôsobia preborene, akoby stlačené ťažobou, alebo unavené vlastnou váhou a krehkosťou. Pripomínajú mi naškrobené čipkované obrusy, nezbedne poliate cukrovou polevou zo starkiných nedeľných koláčov.

Ďalej otváram video, v ktorom sa počas pár minút odohrá niekoľko scén: stará žena, ktorú niekto tlačí na vozíku smerom k dedine, prekvapivo mocným hlasom spieva ľudové pesničky. Starú ženu češe mladá ruka, hlas spoza kamery jej predspevuje a starká po nej opakuje, rozpráva niečo veselé, žartuje. Možno fakt, že video pozerám doma na počítači, tak ako ostatný internetový "content", prispieva k tomu, že ho na prvý pohľad vnímam ako bežný, civilný záznam milých rodinných situácií.

Napokon čítam autorkin sprievodný text k výstave aj záverečnú písomnú prácu, oba sú napísané pozorne, citlivo a poeticky. Autorka v nich obsažne objasňuje východiská svojej práce, jej osobný príbeh a vzťah k babke, pôvod jej autorského vajíčkového materiálu, jeho fyzikálne vlastnosti, symboliku aj historické konotácie. Píše, že "starnutie ... je miestom tichého násillia – voči telu, voči spomienkam, voči každodennosti" a v "diplomovej práci ... sa zameriavam na starnutie ako proces a dotýkam sa pritom témy násillia, s akým sa stretávajú aj seniori". Pri posudzovaní predloženého diela budem tieto texty brať ako východisko a deklaráciu autorkinho zámeru a budem skúmať, do akej miery ho naplnila.

Projekt vyrastá z dvoch silných koreňov: autorského škrupinového materiálu a spracovania babkinho príbehu. Veľmi oceňujem autorkin výber témy, zaoberanie sa starobou a aktívne zapojenie babky do svojej tvorby. Silnými momentami sú pre mňa aj hĺbka a presnosť textovej časti, zdieľanie rodinného príbehu, súkromia a intímnych záberov. Jednou zo skvelých funkcií umenia je robiť neviditeľné viditeľným. Násillie voči seniorom a seniorkám je prehliadanou smutnou skutočnosťou a je výborné, že sa jej prostredníctvom tejto diplomovej práce dostáva pozornosti na poli umenia.

Oba korene sú výživné, avšak napriek autorkinmu rámcovaniu, v ktorom škrupinový "materiál symbolizuje aj môj vlastný vzťah s babkou", z môjho pohľadu rastú vedľa seba a nepodari sa im zrásť do jedného celku.

Ako autorka trefne uvádza, "objekty vytvorené z hmoty vaječných škrupín a prírodných pojív odkazujú na ľudskú telesnosť. Vaječný prach, bohatý na vápnik, pripomína krehkú stavbu kostí, zatiaľ čo prírodné pojivo na báze škrobov zastupuje kolagén, látku, ktorá tvorí konštrukciu tiel ...

Materiál tak prepája prírodné cykly a organické procesy, ktoré neoddeliteľne spájajú život, premenu a pomínutelnosť, krehkosť a starobu." Z diváckeho hľadiska vnímam práve tieto aspekty škrupinových objektov ako nosné a významotvorné, spolu s ich sympatickou domáckosťou, obdivuhodnou prácnosťou a konzekventnou ekologickosťou. Autorka ďalej hovorí, že "krehké línie objektov symbolizujú naše konverzácie (s babkou). Detailná ornamentálnosť stelesňuje témy, o ktorých je ťažké rozprávať... Tak ako telo a pamäť, aj materiál sa opotrebuje, praská a pomaly mizne. ... Tak ako sa ornamentálnosť na objektoch postupne uvoľňuje a rozpadá, aj v našom vzťahu sa obrúsil ostych a vzdialenosť." Chápem, že pre autorku bol babkin príbeh pri práci so škrupinovým materiálom vodítkom, ale ako diváčka ho v tejto verzii objektov nevnímam. Z môjho pohľadu tieto objekty vlastne ani nepotrebujú vystužiť žiadnym konkrétnym príbehom. Príbeh konkrétneho človeka práve odkláňa moju pozornosť od toho, čo je v nich podstatné a zatiaľ, čo je na nich krásne. Estetický zážitok z krehkosti, tvarovosti a materiality čipkovaných sôch s vedomím, že sú urobené z "prachu, ktorý si pamätá" ma nasýtiť natoľko, že viac nepotrebujem a vlastne ani neviem vstrebať.

Oproti tomu video, v ktorom autorka zaznamenáva svoje interakcie s babkou, malo veľký potenciál rozvíjať jednak tému vzťahu babky a vnučky, babkin vzťah k vlastnej starobe aj násilie páchané na senioroch a seniorkách. Bol by to býval skvelý priestor pre babkine "výroky a frustráciu, že sa často cíti ako dieťa, jej odpor k nefunkčnému telu, ktoré (autorka) počas každej návštevy pripomína". Pôvodný proces spoločného vymýšľania riekaniek a pesničiek o ktorom autorka píše sa do finálnej verzie videa bohužiaľ nedostal. V podobe, v akej video vidím teraz, na mňa pôsobí ako škica, ktorá mohla a mala vyrásť do komplexnejšieho a prepracovanejšieho materiálu. Zábery majú navodzovať spontánnu spolu-tvorivosť, ale na mňa pôsobia inscenovane – vnučka babke predspievava, tá si opakovane overuje, či zaspievala správne. V tejto verzii videa je celý čas zrejmé, kto udáva tón, kto píše scenár, kto drží v ruke kameru. Chcem zdôrazniť, že tu v žiadnom prípade nehodnotím autorkin vzťah s babkou, ale to, ako mi ho predstavuje toto konkrétne video.

Premýšľam napríklad, prečo ani v jednom zábere nevidím babkinu tvár? Babka bez tváre stráca individualitu aj vlastný príbeh. Babkin životný príbeh, ktorý autorka často v texte spomína ako zásadné východisko celej práce, vo videu nenachádzam. Spôsob, akým je natočené, uhly záberov, v ktorých je babka vždy nižšie a väčšinou odzadu, dynamika medzi natáčajúcou a natáčanou, prinášajú otázku: do akej miery je babka subjektom a do akej objektom vnučkinej diplomovej práce? Jedným z typov násilia na senioroch a seniorkách je práve ich de-subjektivizácia, keď im spoločnosť odoberá možnosť rozhodovať o sebe. Nevieť sa ubrániť pocitu že autorka sa, pravdepodobne nezvedomeným použitím filmárskych postupov podobnej de-subjektivizácie nechtiac zúčastňuje.

Zaujalo ma autorkino tvrdenie, že v práci "skúma svoje postavenie pozorovateľa". Túto rovinu vo výslednom videu ani objektoch neviem nájsť a pritom by mohla byť autentickým hľadaním odpovede na otázku, akým spôsobom sa vyrovnáť s utrpením iných. V kontexte hrozných udalostí na Ukrajine a v Gaze, je rola pozorovateľov rolou nás všetkých. Ako nám s ňou a lebo z nej môže pomôcť umenie?

Otázky k rozpravě:

Ako vníma autorka zobrazenie babky v tejto konkrétnej práci z hľadiska vzťahu medzi objektom a subjektom? Kto je hlavnou postavou diplomovej práce? Kto hovorí?

Aké konkrétne umelecké postupy používa na tematizáciu násilia na senioroch a seniorkách?

Závěrečné hodnocení: Práci doporučuji k obhajobě.

Návrh klasifikace: B

Posudek vypracoval(a): Mgr. art Lucia Tkáčová

Datum: 7.5.2025